

Kees Jan de Vet

VIJF JAAR DIJKGRAAF

Vijf uitdagingen in tijden van snelle klimaatverandering

VIJF JAAR DIJKGRAAF

VANDAAG BEN IK PRECIJS VIJF JAAR DIJKGRAAF VAN DE BRABANTSE DELTA. JUIST DEZE JAREN WORDEN WE GECONFRONTEERD MET DE SNELHEID EN EEN GROTE IMPACT VAN KLIMAATVERANDERING.

Wederom dit jaar een zeer hete zomer met steeds indringere vragen over de gevolgen van de verdroging vooral ook op langere termijn. Alles komt langs deze maanden. De beschikbaarheid van zoetwater. De kwaliteit van het water (blauwalg). De effecten van terugkerende droogte in het landelijk gebied voor de landbouw en de natuur. Maar ook steeds grotere zorgen voor het stedelijk gebied. Daar zijn ernstige vormen van hittestress op de dagen dat de temperatuur de 30 graden passeert. Hoe kunnen we ons werkgebied klimaat robuust maken? En hoe en waar gaan we in de toekomst bouwen en wonen?

Op andere momenten zijn er hoosbuien en is er te veel water. We zien de verzilting binnen de Zuidwestelijke Delta optrekken en verwachten een snellere zeespiegelstijging. Waterschappen worden uitgedaagd in hun kerntaken van waterveiligheid, waterbeschikbaarheid en waterkwaliteit.

Maar dan echt in een hele andere tijd.

Samenwerking

Ook deze zomer zie ik met hoeveel gedrevenheid en professionaliteit er door onze medewerkers binnen de Brabantse Delta wordt samengewerkt om in het, steeds langere, seizoen van droogte te handelen. Steeds in nauwe samenwerking met de andere Brabantse waterschappen, onze provincie en met Rijkswaterstaat. In goed overleg en afstemming met onze samenwerkingspartners en gemeenten in ons werkgebied.

Dank en mijn grote waardering naar onze medewerkers is daarvoor zeer op zijn plaats. In mijn bijdrage '[Duizend dagen dijkgraaf](#)', twee jaar terug, gaf ik aan dat dat onze aanpak toen vooral was gericht op beheersmaatregelen in dat seizoen van droogte. Er zijn inmiddels door de Brabantse waterschappen (vaak met natuur- en landbouworganisaties) veel initiatieven genomen om in Zuid-Nederland water langer vast te houden, zuiniger om te gaan met water en water te hergebruiken. Het grondwaterconvenant Brabant werd afgesloten en wordt uitgewerkt. Recent hebben [minister Harbers en de Deltacommissaris onze tweede grote waterinlaat vanuit het Hollands Diep geopend](#). Uiterst essentieel voor extra wateraanvoer in ons westelijk werkgebied.

Een aanpak van droogte die effectief is ook voor de langere termijn

Maar de impact van de klimaatverandering en daarbij de droogte vraagt echter ook om een aanpak die effectief moet zijn voor de langere termijn. Een duurzaam antwoord op de meerjarige effecten van verdroging van Zuid-Nederland. Dan hebben we het over een heel groot vraagstuk en een opdracht voor vele partijen.

Het vereist ook dat we ons als Brabantse waterschappen goed en grondig voorbereiden op die nieuwe tijd. In dat kader werd door de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB), in opdracht van de Brabantse waterschappen een verkenning uitgevoerd '[Het Nieuwste Waterschap](#)': Wat is nodig voor de waterschappen als we tien jaar vooruitkijken en wat kunnen en moeten we nu doen om dat te bereiken? Wat voor type waterschap willen we zijn? Wat zijn dan de daarbij passende ambities, werkvormen en financiële kaders? Het zijn actuele en urgente vragen voor de politiek wanneer in maart na de verkiezingen, nieuwe bestuursakkoorden voor de waterschappen moeten worden opgesteld voor de bestuursperiode 2023 – 2027.

Ook breder binnen onze provincie zijn er inmiddels belangrijke aanzetten om fundamenteel het vraagstuk van waterbeschikbaarheid en droogte te beschouwen. In dat kader heb ik veel waardering voor het initiatief van het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant om een onafhankelijke deskundigen [commissie Droogte in te stellen](#).

Deze commissie komt op 15 september 2022 met voorstellen voor een toekomstbestendig en klimaat robuust watersysteem. Juist een half jaar voor dat er nieuwe bestuur programma's voor provincie en waterschappen moeten worden opgesteld is dat een belangrijk moment het gesprek binnen Brabant en met het Rijk te voeren over een grote noodzakelijke transitie van het watersysteem van Zuid-Nederland.

In dat kader zie ik een aantal bestuurlijke uitdagingen voor de komende maanden bij een grondige aanpak van het droogte vraagstuk.

1. MEER SNELHEID EN BENUTTEN VAN MEEKOPPELKANSEN

Wanneer we echt een grondige transitie van herstel van de waterbalans in Zuid-Nederland willen bereiken zullen we onze traditionele werkvormen en financiële kaders tegen het licht moeten houden om maximaal slagvaardig te zijn. Tijd en financiën en organisatie van een slagvaardige uitvoering zijn dan belangrijke aandachtspunten. De zeer [recente studie van Deltares](#) met metingen van 22 augustus 2022 van gebieden met de grootste risico's in Nederland op verdroging. Geeft in Noord-Brabant vooral de meest ernstige verdroging aan van Zuid-Nederland op de Brabantse Wal bij Bergen op Zoom.

Vanuit de Brabantse Delta zijn we samen met de provincie Zeeland in het kader van het gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta trekker van het project Water tussen Wal en Schelde. Recent hebben we daar ook het bezoek van minister Harbers en de Deltacommissaris gehad.

Terwijl inmiddels breed de overtuiging heerst dat water vasthouden uiterst essentieel is voor de aanpak van verdroging. Stroomt precies onder de meest verdroogde locatie van Zuid-Nederland, de Brabantse Wal, jaar in jaar uit 20 tot 30 miljoen kubieke meter zoet water van een goede kwaliteit in de Westerschelde. De omvang van deze waterhoeveelheid, is even groot als de totale jaarlijkse waterconsumptie van alle gezinnen in de provincie Zeeland! Het daar opvangen en benutten van zo'n hoeveelheid zoetwater is van buitengewoon belang en urgent voor de droogte en de zoetwaterbeschikbaarheid in de Zuidwestelijke Delta.

Om ons ook in de uitvoering te focussen op projecten die echt direct het verschil bij de droogte kunnen gaan maken - en dan ook in de organisatie van de uitvoering prioriteit en capaciteit krijgen - zou ik me kunnen voorstellen dat we in het kader van de verdroging in Zuid-Nederland, een beperkt aantal projecten, zoals het project Walwater gaan duiden als Provinciale projecten van nationaal belang. Met een status en erkenning die er op gericht versnelling te realiseren door een bijzondere inzet met capaciteit en middelen van Rijk, provincie en waterschappen. Het lijkt me van belang om met de Deltacommissaris, de Brabantse waterschappen en de provincie te verkennen hoe we op de zandgronden in Zuid-Nederland een aantal projecten die direct het verschil maken, in een hogere snelheid kunnen uitvoeren.

Langs die kant kunnen ook effectieve verbindingen ontstaan naar de meervoudige gebiedsopgaven, die onder leiding van de provincie Noord-Brabant worden ontwikkeld en geprogrammeerd. Het is een kans om naast de verdroging ook dossiers met betrekking tot waterkwaliteit en stikstof stappen sneller verder te brengen en ook de financiën meer in samenhang te beschouwen.

2. NIEUWE FINANCIËLE KADERS DIE PASSEN BIJ DE ERNST VAN HET VRAAGSTUK

Wanneer we in Zuid-Nederland het vraagstuk van droogte grondig willen aanpakken vergt dat ook een bezinning op de financiering van de opgave. Ook dat is een breed vraagstuk, niet alleen voor overheden. De begrotingen van waterschappen en de provincie staan deze jaren al onder druk en zijn ingericht op beheersmaatregelen uit een andere tijd. In dat kader lijkt het mij van belang, zeker als binnenkort het rapport van de commissie Droogte er ligt, met een toekomstgerichte open mind, breed ook naar het toekomstig financieringsvraagstuk te kijken. En daar ook nieuwe financiële kaders voor te ontwikkelen. De Brabantse waterschappen hebben onlangs het initiatief genomen om met het Centrum van Onderzoek van de uitgaven van decentrale overheden (Coelo) van de Universiteit van Groningen de huidige geldstromen in kaart te brengen. Voor een grondige aanpak is ook een grondige verkenning van de toekomstige financiering van de opgave noodzakelijk.

3. MEER STRATEGISCHE SAMENWERKINGEN TUSSEN WATERSCHAPPEN EN DRINKWATERBEDRIJVEN

Twee jaar terug gaf ik aan dat onze samenwerking met de drinkwaterbedrijven (toen) veel minder intensief was dan de onderlinge samenwerking tussen de waterschappen. Mede ook naar aanleiding van de totstandkoming van het Brabantse grondwaterconvenant is de samenwerking met Brabant Water flink uitgebouwd. Ook Evides is voor ons komende jaren een uiterst belangrijke partner op de Brabantse Wal en bij het benutten van effluent bij Bath. Juist nu de verdroging een groter thema wordt, is die samenwerking met de waterbedrijven essentieel om ook bij uitvoering van grote projecten intensief met elkaar kansen te benutten bij de aanpak van de verdroging. Bij voorbeeld het opzetten van projecten om droogte aan te

pakken door het benutten van effluent van onze zuiveringen (Rijsbergen) kunnen we de kennis van de waterbedrijven goed benutten. Om daar met landbouw/boomteelt de waterbeschikbaarheid ook voor de lange termijn te borgen.

4. WATERSCHAPPEN ALS VERSTERKENDE OVERHEID BIJ DE VERSTEDELIJKINGSOPGAVE BRABANT

Door goede samenwerking met de grote steden (Brabant Stad) en onze provincie zijn de Brabantse waterschappen vroegtijdig, in alle stedelijke regio's, actief betrokken bij de omvangrijke woningbouwopgave van 150.000 woningen op weg naar 2030. Dit als uitwerking van de ambitie in het Regeerakkoord één miljoen woningen in ons land voor 2030 te realiseren. Dat biedt voor Brabantse waterschappen echt grote kansen vroegtijdig mee te denken de woningbouw opgave voor Brabant klimaatrobust en zo waterneutraal mogelijk te ontwikkelen. Juist nu de verdroging, ook in de stedelijke gebieden, een groot thema wordt (hittestress, water vasthouden, vergroenen, etc.) is de uitbouw van de samenwerking met de steden een grote kans.

Waterschappen hadden in het verleden de focus vooral op het landelijk gebied. Het is de verwachting dat steden en waterschappen meer voor elkaar kunnen gaan betekenen. Niet alleen in het plan- ontwikkeltraject maar ook bij de programmering en aanpak van hittestress in de bebouwde omgeving. Ook daar zullen structurele gevolgen van droogte sneller zichtbaar zijn. Waterschappen hebben via onze gebiedsadviseurs veel gebiedskennis en kennis op het terrein van klimaatadaptatie. Een verkenning van intensivering van samenwerking in het perspectief van klimaatadaptatie lijkt wenselijk.

5. MEER SAMENWERKING IN DE AANPAK VAN DROOGTE MET VLAANDEREN

De ernst van verdroging op de hoge zandgronden in Zuid-Nederland kent veel overeenkomsten aan beide zijden van de grens. Toch hebben we (nu nog) beiden onze eigen aanpak. We kunnen veel leren van de aanpak van de droogte en verdroging in Vlaanderen. Zo zijn daar de bouwvoorschriften al aangepast om bij (ver)bouwen ruimte voor bufferen van overtollig regenwater op te slaan. Ook is er in Vlaanderen een werkwijze om aan te geven wanneer projecten gerealiseerd afgerond dienen te zijn (sterke koppeling financiën aan scherpe realisatiejaren qua afronding). We hebben goede ervaringen met samenwerking bij deelprojecten als bijvoorbeeld grenspark de Kalmthoutse Heide. Ook werken we zeer productief samen wanneer het programma's betreft van Europa en het Maasbekkengebied. Europese samenwerkingsprojecten in het kader van het structureel aanpakken van droogte lijken wenselijk om samen met Vlaanderen de schouders er onder te zetten. Juist bij de aanpak van verdroging is er de noodzaak en liggen er kansen om nog intensiever met Vlaanderen samen te werken de komende jaren.

SLOT

Nu de verdroging steeds meer een permanent vraagstuk aan het worden is, is een benadering van afzonderlijke seizoenen van droogte met de huidige beheersmaatregelen onvoldoende. Het duurzaam herstellen van de grondwaterbalans in Zuid-Nederland is een zeer grote opgave. Dat vergt een bezinning op onze huidige werkwijze, intensivering van samenwerking en nieuwe

financieringsarrangementen. Zeker voor de waterschappen zie ik vooral kansen om meer dan ooit ons bestaansrecht te bewijzen. Het is van belang goed en actief in gesprek te gaan over de uitdagingen voor die nieuwe tijd. Dat hoop ik met mijn bijdrage te bereiken.

Kees Jan de Vet
Dijkgraaf Brabantse Delta

Breda, 1 september 2022

Waterschap Brabantse Delta
Postbus 5520, 4801 DZ Breda
Bouvignelaan 5, 4836 AA Breda

T 076 564 10 00
E info@brabantsedelta.nl
I www.brabantsedelta.nl

